

ภาคผนวก (๑)

แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการใน(ร่าง) ยุทธศาสตร์ ๔ เข้มมุ่มง

๑. เยียวยาภาวะวิกฤติ โดยภาครัฐ (เน้นนักชาวนาที่มีฐานะยากจน) ประกอบด้วยมาตรการ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ปรับโครงสร้างหนี้สินของชาวนา ทั้งหนี้ในระบบ หนี้นอกระบบ และหนี้จากนโยบายของรัฐ โดยในส่วนของหนี้ันเกิดจากนโยบายของรัฐ ภาครัฐควรมีมาตรการเยียวยารับผิดชอบอย่างเหมาะสม

๑.๒ สนับสนุนค่าใช้จ่ายการจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ข้าว ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และน้ำมัน เชื้อเพลิง

๑.๓ การควบคุมดูแลอัตราค่าเช่านา และราคาปัจจัยการผลิตที่สำคัญๆ ให้อยู่ในระดับราคาที่ เหมาะสม เป็นธรรม

๑.๔ สนับสนุนส่วนต่างราคาข้าวเปลือก ระหว่างราคาซื้อขายข้าวได้กับระดับราคาที่ควรจะเป็น ซึ่งคุ้มต้นทุนและมีส่วนเหลือตามความเหมาะสม

๑.๕ เสริมสภาพคล่องเงินทุนปลอดดอกเบี้ย หรืออัตราดอกเบี้ยต่ำ ให้กับระบบสหกรณ์ เพื่อสามารถขยายปริมาณการรวบรวมข้าวเปลือกจากชาวนาสมาชิกนำไปแปรรูปเพิ่มมูลค่าจำหน่ายให้ ได้ราคาดี ซึ่งเดิมรู้จักในชื่อ “โครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของ สหกรณ์”

๑.๖ ส่งเสริมสนับสนุนชาวนาปลูกพืชเสริมในช่วงที่เว้นจากการทำนา หรือสร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวนามีรายได้เพิ่มนอกเหนือจากการทำนา

๑.๗ ให้ความคุ้มครอง เยียวยาชาวนามีให้ได้รับผลกระทบต่อดินทำกินจากคำสั่งและนโยบายของ รัฐ

๑.๘ รณรงค์ส่งเสริมค่านิยมการบริโภคข้าวไทย

๒. ฟื้นฟูภูมิปัญญาและการจัดการตนเอง ประกอบด้วยมาตรการ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การปกป้องคุ้มครองอาชีพชาวนาอย่างเข้มข้นในมิติต่างๆที่จำเป็น โดยภาครัฐ ให้มีแนวทาง ดังนี้

(๑) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ มาตรฐานเกี่ยวกับข้าว ที่ล้าสมัย เป็นอุปสรรค ไม่เหมาะสม (เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าที่นา และการค้าข้าว) ให้ทันสมัย เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมพัฒนาแก้ปัญหา ในเรื่องข้าวและชาวนาอย่างยั่งยืน

(๒) ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยข้าวและชาวนา

(๓) ตั้งกองทุนข้าวและชาวนา (เพื่อสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาพันธุ์ข้าว พัฒนาการแปรรูปข้าว/สนับสนุนการผลิตข้าว/แปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าว/จัดการตลาดข้าว/ รักษาเสถียรภาพราคาข้าว) ด้วยการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และการสมทบ

- 34   คุณจากภาคเอกชน (ด้วยมาตรการจูงใจด้านการหักลดหย่อนภาษี และการเก็บภาษี
- 35   จากการนำเข้าสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม)
- 36   (๔) จัดให้มีแผนแม่บท (Master plan) ว่าด้วยข้าวและชาวนา โดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่ง
- 37   กำหนดแนวทางมาตรการในการส่งเสริมพัฒนาแก้ปัญหาในเรื่องข้าวและชาวนาอย่าง
- 38   ยั่งยืน จะต้องทำอะไร อย่างไร โดยใคร หน่วยงานไหนบ้าง เป็นต้น
- 39   (๕) มีนโยบายและการดำเนินการในการส่งเสริมพัฒนาแก้ปัญหาในเรื่องข้าวและชาวนาที่
- 40   เป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมืองและกลุ่มทุนที่มีผลประโยชน์แอบแฝง
- 41   (๖) จัดให้มีสถาบันข้าวครบวงจร รับผิดชอบส่งเสริมสนับสนุนการผลิตข้าวครบวงจร ตั้งแต่
- 42   การผลิตตลอดจนถึงการตลาด โดยมีชาวนาเป็นแกนหลักของการดำเนินการ
- 43   (๗) จัดระบบประกันความเสี่ยงภัยประการต่างๆ ทั้งในการผลิต และการส่งออก
- 44   (๘) จัดให้มีมาตรการรักษาเสถียรภาพราคาข้าว เช่น ระบบสต็อกข้าว กองทุนรักษา
- 45   เสถียรภาพราคาข้าว
- 46   (๙) จัดให้มีระบบสวัสดิการชาวนา
- 47   (๑๐) ควบคุมอัตราค่าเช่านา ให้เหมาะสม เป็นธรรม ทั้งต่อผู้เช่านา และผู้ให้เช่านา
- 48   (๑๑) ควบคุม กำกับดูแล ติดตามตรวจสอบ การชั่งตวงวัด คุณภาพ และราคาของปัจจัย
- 49   การผลิตทางการเกษตรต่างๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้อง เทียบตรง ไม่คดโกง ไม่
- 50   ปลอมปน ไม่ค้ากำไรจนเกินควร
- 51   (๑๒) ควบคุมการผลิต นำเข้า โฆษณา และจำหน่าย สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็น
- 52   อันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม หากเป็นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชอันตรายที่
- 53   ประเทศต่างๆ ห้ามใช้ จะต้องห้ามการผลิตและนำเข้ามาจำหน่ายโดยเด็ดขาด
- 54   (๑๓) คุ้มครองพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว
- 55   (๑๔) จัดที่ดินให้กับชาวนาที่ไม่มีที่นา หรือมีที่นาลน้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพของ
- 56   ครอบครัว
- 57   (๑๕) ปรับปรุงระบบจัดเก็บภาษีที่ดินให้เหมาะสม
- 58   (๑๖) ควบคุม กำกับดูแล การทำเกษตรพันธสัญญา (Contract farming) ให้มีความเป็น
- 59   ธรรมทั้งต่อชาวนาและคู่สัญญา
- 60   (๑๗) ปกป้องคุ้มครองพันธกรรมข้าวสำหรับชาวนาไทย
- 61   (๑๘) สร้างผู้สืบทอดอาชีพการทำนา ปลูกฝัง เปิดโลกทัศน์มุมมอง นำพาเยาวชนคนรุ่น
- 62   ใหม่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา เข้ายุ่งเกี่ยวผูกพันกับเรื่องข้าวและการทำนา เช่น การ
- 63   เป็นอาสาสมัครข้าวและชาวนา การเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการเกี่ยวกับข้าวและ
- 64   ชาวนา อาทิ การร่วมค่ายอาสาพัฒนา การร่วมโครงการชาวนาวันหยุด การร่วม
- 65   กิจกรรมในโรงเรียนข้าวและชาวนา เป็นต้น
- 66   (๑๙) สนับสนุน พัฒนา ยกกระดับชาวนาปัจจุบัน เป็นชาวนายุคใหม่ (Smart Farmers)
- 67   (๒๐) สนับสนุน พัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับชาวนา

68 ๒.๒ การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรของชาวนาอย่างมีลำดับขั้นตอน ครอบคลุมและ
69 ต่อเนื่อง โดยภาครัฐให้มีแนวทาง ดังนี้

70 (๑) ส่งเสริมให้ชาวนาที่ยังมิได้สังกัดกลุ่มองค์กรใด เข้าเป็นสมาชิกในกลุ่ม/องค์กรของ
71 ชาวนา ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ หรือรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กรของชาวนาขึ้นใหม่

72 (๒) ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาให้กลุ่ม/องค์กรของชาวนา (ที่มีอยู่เดิมและจัดตั้งใหม่) มีความ
73 เข้มแข็ง “สามารถบริหารจัดการผลผลิตตลอดจนถึงการตลาด (ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ)”
74 ด้วยตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงยั่งยืนในระยะ
75 ยาว มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นทัดเทียมประชาชนกลุ่มอื่นในสังคม โดยดำเนินการ

76 ๑. ให้การศึกษาอบรม (ผ่านกลไก เช่น สถาบันพัฒนาชาวนา คลินิก/โรงเรียน
77 ชาวนา ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชาวนา ในการบริหาร
78 จัดการผลผลิตตลอดจนถึงการตลาดข้าว และการพัฒนายกระดับมาตรฐาน
79 คุณภาพชีวิตของชาวนา เป็นชาวนามืออาชีพ ชาวนาที่มีความปราดเปรื่อง
80 (Smart farmers)

81 ๒. ปรับระบบความคิดของชาวนาให้ก้าวทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
82 ให้มีความสำคัญกับการผลิตข้าวที่มีคุณภาพดี มีความปลอดภัยต่อการบริโภค
83 เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวโอสธ

84 ๓. รณรงค์ส่งเสริมให้ชาวนามีค่านิยมตาม ข้อ ๗.๑.๑ โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง ใน
85 การผลิตพันธุ์ข้าว เก็บพันธุ์ข้าว และผลิตปุ๋ยใช้เอง

86 ๔. รณรงค์ส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ มีความรักหวงแหน กลุ่ม/
87 องค์กร ชุมชน สังคม ท้องถิ่นของตนเอง ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
88 ผ่านกลไก เช่น การจัดให้มีเวทีร่วมปรึกษาหารือระหว่างชาวนา พื่อคำจำหน่าย
89 วัสดุอุปกรณ์การเกษตร โรงสี โรงงานแปรรูป พื่อคำข้าว ผู้บริโภค ที่อยู่ภายใน
90 ท้องถิ่น เพื่อร่วมคิด วิเคราะห์ ประสานความต้องการ เชื่อมโยงบูรณาการ ร่วม
91 บริหารจัดการตนเอง

92 ๕. ส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายกลไกเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างองค์กร
93 ชาวนาต่างๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ให้มีความเป็นเอกภาพ และมีศักยภาพใน
94 การดำเนินงาน

95 ๖. ปฏิรูประบบการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินให้เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงแหล่ง
96 เงินทุนของชาวนา สนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ย หรืออัตราดอกเบี้ยต่ำ ให้
97 กลุ่ม/องค์กรของชาวนา ใช้เป็นทุนจัดหา/ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานการผลิต
98 การแปรรูป การตลาด (เช่น แหล่งน้ำในไร่นา ยุงฉาง ไซโล โรงสี โรงงานแปรรูป)
99 และเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการรวบรวมผลผลิตข้าว แปรรูปข้าว และทำ
100 การตลาดข้าว โดยกำหนดให้กลุ่ม/องค์กรของชาวนามีส่วนรวมในการ
101 ดำเนินการดังกล่าว เช่น ร่วมสมทบทุน หรือเป็นผู้รับช่วงการบริหารจัดการ

102   ดูแลบำรุงรักษา และภาครัฐให้การช่วยเหลือมากขึ้นตามส่วนสมทบ หรือ
103   ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/องค์กรของชาวนา

104   ๗. ส่งเสริม สนับสนุน การสะสมสร้างทุนของชุมชนชาวนา เพื่อเป็นธนาคารของ
105   ชุมชนชาวนาแต่ละชุมชน ซึ่งบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนของชาวนา

106   (๓) เพิ่มการมีส่วนร่วมของชาวนาและองค์กรชาวนา

107   ๑. ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ ให้ชาวนาและองค์กรชาวนาเข้ามามีส่วน
108   ร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนการผลิตตลอดจนถึงการตลาดข้าวและที่
109   เกี่ยวข้อง เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมชาวนา ภาครัฐ ภาคเอกชน และ
110   ภาคการเมือง การเพิ่มสัดส่วนชาวนาในคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ
111   คณะทำงานต่างๆ

112   ๒. กระจายอำนาจให้แต่ละจังหวัด จัดตั้งคณะกรรมการชาวนาระดับจังหวัด
113   (กชจ.) มีหน่วยงานและภาคีองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการ
114   โดยมีสัดส่วนตัวแทนชาวนาไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งเพื่อทำหน้าที่กำหนด
115   ยุทธศาสตร์ ทิศทางการพัฒนาพันธุ์ข้าว การปลูกข้าวในจังหวัดให้มีคุณภาพ
116   ต้นทุนต่ำ ผลผลิตเพิ่มขึ้น รวมถึงการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ
117   ผลผลิตข้าว แปรรูปข้าว และจัดการตลาดข้าว

118   ๓. สร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรชาวนากับหน่วยงานและภาคีองค์กรเครือข่ายใน
119   การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างๆด้วยกระบวนการสมัชชาสุขภาพ
120   ทั้งนี้ นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (๑) ยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้าน
121   การผลิต) ฉบับที่ ๓ ปี ๒๕๕๘-๒๕๖๒ ของกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและ
122   สหกรณ์ (๒) อนาคตข้าวและชาวนาไทย ข้อเสนอของหอการค้าไทย ปี
123   ๒๕๕๗ (๓) ร่างแนวทางการพัฒนาความมั่นคงในที่ดินของชาวนารายย่อยของ
124   ส.ป.ก. (๔) แนวทางการปฏิรูปการช่วยเหลือชาวนาและพัฒนาข้าวไทยอย่าง
125   ยั่งยืน ปี ๒๕๕๗ โครงการร่วมระหว่าง ธกส. มสธ. และ สสส. และ (๕)
126   ยุทธศาสตร์การเฝ้าระวังฯ ภัยสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปี ๒๕๕๗-
127   ๒๕๖๑ ของกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

128   ๒.๓ การจัดการและถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาสู่การปฏิบัติแก่ชาวนาอย่างครบถ้วน โดย
129   ชาวนาและสถาบันวิชาการอย่างครบถ้วน ให้มีเนื้อหาครอบคลุม ดังนี้

130   (๑) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

131   (๒) หลักการตลาด

132   (๓) แนวทางลดต้นทุนการผลิต

133   (๔) แนวทางเพิ่มผลผลิต

134   (๕) แนวทางเพิ่มคุณภาพผลผลิต

135   (๖) แนวทางการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม

- 136 (๗) ภูมิปัญญาดั้งเดิม
- 137 ๒.๔ การรณรงค์สร้างค่านิยมชาวนาให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของชีวิตและส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะ
- 138 อย่างแพร่หลาย โดยชาวนาและองค์กรชาวนา ให้มีความครอบคลุม ดังนี้
- 139 (๑) มีอุดมการณ์ชีวิตและความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของการเป็นชาวนา
- 140 (๒) มีศรัทธาเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง
- 141 (๓) มีจิตสำนึก ซื่อสัตย์ภักดีและมีความเป็นเจ้าของกลุ่มองค์กรของตนเอง
- 142 (๔) มีศรัทธาเชื่อมั่นในการน้อมนำจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจ
- 143 พอเพียง และหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการทำนา
- 144 (๕) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
- 145 (๖) มีความมุ่งมั่น สนใจใฝ่เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง การประกอบอาชีพและดูแลรักษา
- 146 สุขภาพอย่างสม่ำเสมอ
- 147 (๗) มีการปฏิบัติตามคู่มือคำแนะนำในการใช้ปุ๋ย ยา ฮอโมน สารควบคุมป้องกันและกำจัด
- 148 วัชพืช โรค แมลงศัตรูพืช อย่างเคร่งครัด

149 **๓. ลดการเจ็บป่วย ประกอบด้วยมาตรการ ดังต่อไปนี้**

- 150 ๓.๑ พัฒนาองค์ความรู้ ปรับทัศนคติและศักยภาพการขยายตัวของระบบข้าวอินทรีย์อย่างครบถ้วน
- 151 โดยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรชาวนา ให้มีแนวทาง ดังนี้
- 152 (๑) พัฒนาองค์ความรู้และปรับทัศนคติ ได้แก่ การปรับทัศนคติ สร้างระบบความคิดใหม่
- 153 ระบบนิเวศน์ในแปลงนา การไม่เผาฟาง การใช้วัสดุธรรมชาติและสมุนไพรทดแทนสารเคมี
- 154 การพัฒนาพันธุ์ข้าวนาปรังนาปีด้วยตนเอง (การคัดเลือก การผสม การจัดเก็บ การทดสอบ
- 155 ความงอก) การปรับปรุงบำรุงดินและระบบนิเวศน์ในดิน (ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด จุลินทรีย์แห้ง/
156 น้ำ) และพิชภัยจากสารเคมีเกษตร เป็นต้น
- 157 (๒) พัฒนาศักยภาพ โดยคณะกรรมการชาวนาระดับจังหวัด (กชจ.) ดำเนินการให้บรรลุผล
- 158 ตามแผนงานและยุทธศาสตร์ เช่น จัดฝึกอบรมชาวนาอย่างทั่วถึงต่อเนื่อง จัดเวที
- 159 แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ มีการติดตามนิเทศ ให้กำลังใจในพื้นที่อย่างทั่วถึง และ
- 160 ประเมินผลงานทุกรอบฤดูกาลผลิต

161 **๓.๒ การพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของระบบข้าวอินทรีย์ด้วยมาตรการจูงใจที่ครอบคลุม**

162 **และเข้มข้น โดยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชาวนา ให้มีแนวทาง ดังนี้**

- 163 (๑) ผลักดันกลไกการสร้างความมั่นคงในการถือครองที่ดินของกลุ่มชาวนารายย่อยที่ผลิต
- 164 ข้าวอินทรีย์ เช่น ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและกลไก
- 165 ต่างๆ ฯลฯ

- 166 (๒) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวนารายย่อยผู้ผลิต และผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อน
167 การพัฒนาระบบข้าวอินทรีย์ เช่น กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดตั้ง
168 คณะกรรมการที่ประกอบด้วยหน่วยงานและภาคีองค์กรเครือข่ายต่างๆ
- 169 (๓) เน้นการขยายผลกับกลุ่มชาวนารายย่อยที่ผลิตข้าวอินทรีย์อยู่แล้วเป็นหลัก เช่นให้การ
170 สนับสนุนกลุ่มชาวนารายย่อยที่ผลิตข้าวอินทรีย์อยู่เดิมในสัดส่วนที่เกิน ๕๐ % ของกลุ่ม
171 ทั้งหมดที่จะได้รับการส่งเสริม
- 172 (๔) สนับสนุนงบประมาณให้แก่กลุ่มชาวนารายย่อยในการพัฒนาข้าวอินทรีย์ ในกิจกรรม
173 ส่งเสริมระบบควบคุมภายในและค่าตรวจสอบรับรองมาตรฐานสากล
- 174 (๕) สนับสนุนให้กลุ่มชาวนา ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่ายหรือผู้ส่งออกข้าวอินทรีย์เข้าถึงแหล่ง
175 เงินทุนต่างๆในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเป็นพิเศษ ทั้งนี้ ไม่ควรเกินร้อยละ ๓ ต่อปี
- 176 (๖) พัฒนาศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยจัดทำหลักสูตรเป็นการ
177 เฉพาะ
- 178 (๗) สนับสนุนให้ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่ายและผู้ส่งออกทำการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการ
179 ขายผลผลิต
- 180 (๘) สนับสนุนการลงทุนเชิงโครงสร้าง เช่น ยุ้งฉาง ลานตาก ฯลฯ ตามความจำเป็นและ
181 ความพร้อมของกลุ่มชาวนา

182 **๓.๓ การพัฒนาศักยภาพในการเฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพจากการ**
183 **ประกอบอาชีพทำนา โดยเฉพาะจากสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชด้วยกลไกที่**
184 **หลากหลายในระบบสุขภาพและการเกษตร โดยภาครัฐ ให้มีแนวทาง ดังนี้**

- 185 (๑) กระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสนับสนุนการสร้างและ
186 พัฒนาระบบฐานข้อมูลทางด้านสุขภาพของชาวนาเป็นการเฉพาะโดยจัดให้มีหน่วยงานที่
187 ทำหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นครอบคลุมทั่วประเทศ
- 188 (๒) สำนักควบคุมป้องกันโรค (สคร.) และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.) ส่งเสริม
189 สนับสนุนการศึกษาผลกระทบและปัจจัยเสี่ยงการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทั้ง
190 ทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เคมี และลักษณะท่าทางการทำงาน(เออร์โกโนมิค) ในกลุ่ม
191 ชาวนา อย่างน้อยปีละ ๑ เรื่อง
- 192 (๓) สำนักควบคุมป้องกันโรค (สคร.) และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.)สนับสนุนและ
193 พัฒนาศักยภาพเครือข่ายการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี
194 ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในกลุ่มเกษตรกร โดยให้หน่วยบริการปฐมภูมิมีการดำเนินงาน

195 คลินิกสุขภาพเกษตรกรโดยพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และมีแนวทาง วิธีการประเมินการรับ
196 สัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Exposure Assessment) ที่ได้มาตรฐานปี๒๕๕๘ ครอบคลุม
197 ร้อยละ ๒๐ ของ รพสต.ในแต่ละจังหวัดและเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ ๑๐ ของทุกปี

198 (๕) สำนักเกษตรจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด(สสจ.) หนุนรงค์เผยแพร่ความรู้
199 และการป้องกันพิษภัยของสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างทั่วถึงโดยใช้กลยุทธ์เชิง
200 รุกแบบสัญจร รวมทั้งสร้างมาตรการให้ภาคเอกชนที่ประกอบการด้านสารเคมีป้องกันและ
201 กำจัดศัตรูพืชมีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามกำหนดอย่างเข้มงวด

202 (๖) สำนักงานเกษตรจังหวัดสนับสนุนการขยายและพัฒนาศักยภาพการเฝ้าระวังภัยพิบัติ
203 และภัยศัตรูข้าวของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรระดับตำบลอย่างทั่วถึง

204 ๔. เพิ่มรายได้ ประกอบด้วยมาตรการ ดังต่อไปนี้

205 ๔.๑ ส่งเสริมศักยภาพให้ชาวนาและองค์กรชาวนาจัดการตนเองได้อย่างครบวงจรตั้งแต่การผลิต
206 ข้าว การเพิ่มมูลค่าข้าวและการตลาดข้าว โดยมีภาครัฐและภาคีองค์กรเครือข่ายให้การสนับสนุน
207 อย่างเข้มแข็ง ให้มีแนวทาง ดังนี้

208 (๑) ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวนาและองค์กรชาวนาสามารถบริหารจัดการด้วยตนเองในระดับ
209 พื้นที่ได้ตั้งแต่การผลิตข้าวตลอดจนถึงการตลาดข้าว

210 การจัดการผลิตข้าว (ต้นน้ำ)

211 ๑. ให้คำแนะนำด้านเทคนิควิชาการในการผลิต การบริหารจัดการไร่นาอย่าง
212 เหมาะสม มีประสิทธิภาพ

213 ๒. สนับสนุนข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนการผลิต แปรรูป และจัดการตลาดข้าว

214 ๓. ประชุมหารือกับผู้เกี่ยวข้อง (เช่น โรงสี พ่อค้า ผู้บริโภค) ร่วมวางแผนการผลิต
215 ข้าว แปรรูปข้าว ตลอดจนถึงการตลาดข้าว

216 ๔. ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางการตลาด เชื่อมโยงสู่การบริหารจัดการผลิตอย่าง
217 เหมาะสม

218 ๕. ส่งเสริมสมาชิกจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธ์ข้าวคุณภาพดี

219 ๖. จัดให้มีแปลงสาธิตต้นแบบ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของชาวนา

220 ๗. ส่งเสริมใช้เทคโนโลยี และพันธ์ข้าวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

221 ๘. ส่งเสริมสมาชิกจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตข้าวคุณภาพดี

222 ๙. สร้างเครือข่าย (Cluster) ผู้ผลิตข้าว เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

223 ๑๐. รวบรวมความต้องการปัจจัยการผลิตของสมาชิก และจัดหามาบริการในราคา
224 ยุติธรรม

225 ๑๑. หนุนรงค์ส่งเสริมให้ใช้ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธ์ข้าว ปุ๋ย สารป้องกันกำจัด
226 ศัตรูพืช อย่างเหมาะสม ถูกวิธี

- 227 ๑๒. ส่งเสริมการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ ยุ้งฉาง ลานตาก ร่วมกัน
- 228 ๑๓. สนับสนุนเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุน
- 229 ๑๔. ส่งเสริมสมาชิกลดต้นทุนการผลิต ใช้วิธีการผลิตที่เหมาะสม เป็นมิตรต่อ
- 230 สิ่งแวดล้อม
- 231 ๑๕. สนับสนุนสมาชิกพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นาของตนเอง
- 232 ๑๖. ส่งเสริมสมาชิกบันทึกข้อมูลรายได้ค่าใช้จ่ายในการทำนา เป็นข้อมูลวางแผน
- 233 พัฒนาการผลิต

234 **การเพิ่มมูลค่าข้าว (กลางน้ำ)**

- 235 ๑. จัดให้มีจุดรวบรวมผลผลิตในพื้นที่ วางแผนการรับผลผลิตให้เหมาะสม เพื่อมิ
- 236 ให้เกิดการรอคอยเสียเวลา และรวบรวมรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาตาม
- 237 ราคาตลาด
- 238 ๒. ปรับปรุง จัดให้มียุ้งฉาง ลานตาก เครื่องอบลดความชื้น ไซโล โรงสี เครื่องสี
- 239 ข้าว เพื่อการปรับปรุงคุณภาพข้าว เก็บสต็อกข้าว และแปรรูปข้าว
- 240 ๓. ปรับปรุงคุณภาพข้าวเปลือก เช่น อบลดความชื้น แยกสิ่งเจือปน
- 241 ๔. เก็บสต็อกข้าวเปลือกเพื่อรอจำหน่ายเมื่อได้ราคาดี
- 242 ๕. แปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่า
- 243 ข้าว

244 **การจัดการตลาดข้าว (ปลายน้ำ)**

- 245 ๑. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรของชาวนา พัฒนาเป็น
- 246 เครือข่ายผู้ผลิตและจำหน่ายข้าวสาร (Cluster) ในลักษณะพี่ช่วยน้อง โดยมี
- 247 กลุ่ม/องค์กรของชาวนาที่เข้มแข็งเป็นแกนนำ และสร้างการเชื่อมโยงเป็น
- 248 เครือข่ายกับผู้ที่ต้องการข้าวเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า หรือผู้จำหน่ายข้าว
- 249 เช่น โรงงานแปรรูป ผู้ส่งออกข้าว ผู้ค้าข้าวถุง และธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่
- 250 (Modern trade) อาทิ ห้างสรรพสินค้า ไฮเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์มาร์เก็ต และ
- 251 ร้านค้าสะดวกซื้อ เป็นต้น
- 252 ๒. พัฒนาการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche market) เช่น ตลาดข้าวอินทรีย์
- 253 ๓. พัฒนา สร้างตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์
- 254 ๔. พัฒนาระบบขายตรงเชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภค เพื่อสร้างตลาดประจำ เช่น
- 255 โรงพยาบาล เรือนจำ ค่ายทหาร โรงงาน สถานประกอบการภาคเอกชน ฯลฯ
- 256 ๕. จัดตั้งจุดจำหน่ายข้าวคุณภาพดี ราคายุติธรรม
- 257 ๖. จัดให้มีตลาดกลางข้าวเปลือก และตลาดกลางประมูลข้าวสาร
- 258 ๗. จัดให้มีระบบเก็บสต็อกข้าว และบริหารจัดการสต็อกข้าว ระบายข้าวเปลือก
- 259 ข้าวสาร ผลิตภัณฑ์ข้าว อย่างเหมาะสม

260 ๘. เจลลี่คีนกำไรจากการขาย หลังหักค่าใช้จ่ายในการรวบรวมข้าวเปลือก และ
261 การทำตลาดข้าว (โดยมีกองทุนรักษาเสถียรภาพราคาเป็นหลักประกันให้
262 ชาวนาได้รับราคาในการขายข้าวที่คุ่มทุน และมีส่วนเกินตามความเหมาะสม)
263 (๒) หน่วยงานรัฐและภาคีองค์กรเครือข่ายให้การสนับสนุนชาวนาและองค์กรชาวนาอย่าง
264 เข้มแข็ง ให้มีแนวทาง ดังนี้

265 การพัฒนาระบบการผลิตข้าว

- 266 ๑. ช่วยเหลือ สนับสนุน ปรับเปลี่ยนพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม ไปทำการผลิตอย่าง
267 อื่น ที่มีความเหมาะสมมากกว่า ได้รับผลตอบแทนมากกว่า
- 268 ๒. สนับสนุน ลงทุน พัฒนาระบบชลประทาน ให้มีน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าว
269 อาทิ การทำแก้มลิงเก็บกักน้ำ การขุดสระเก็บกักน้ำในไร่นา และการผันน้ำ
270 จากแหล่ง ที่มีปริมาณน้ำมากเหลือใช้ไปเก็บกักในพื้นที่ขาดแคลนน้ำ
- 271 ๓. สนับสนุน ปรับปรุง พัฒนา จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศในเรื่องข้าว ชาวนา
272 และที่เกี่ยวข้อง ที่ถูกต้องแม่นยำ เป็นเอกภาพ อาทิ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยว
273 กับข้าวและชาวนา ข้อกำหนด ข้อห้าม รสนิยม รูปแบบความต้องการของ
274 ตลาด เพื่อสนับสนุนการผลิตตลอดจนถึงการตลาดข้าว
- 275 ๔. สนับสนุน ศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาพันธุ์ข้าว ให้มีพันธุ์ข้าวที่สามารถปลูกได้ดี
276 ในสภาพการณ์ต่างๆ (เช่น พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่แห้งแล้ง พันธุ์ข้าวที่
277 เหมาะกับพื้นที่น้ำท่วมสูง) รวมถึงพันธุ์ข้าวที่สนองความต้องการเฉพาะด้าน
278 ของผู้บริโภค (เช่น พันธุ์ข้าวที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง มีโปรตีน มีวิตามิน
279 สูง เป็นต้น)
- 280 ๕. สนับสนุน ศึกษาค้นคว้าวิจัยการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่างๆ ให้
281 มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และเพิ่มมูลค่าข้าว
- 282 ๖. ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ให้เพียงพอตามความต้องการของชาวนา
- 283 ๗. ส่งเสริม สนับสนุน คุ่มครอง ให้ชาวนาสามารถพัฒนาและเก็บรักษาพันธุ์ข้าว
284 คุณภาพดีไว้ใช้เอง
- 285 ๘. ส่งเสริม สนับสนุน ชาวนาปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตข้าวคุณภาพดี เพื่อ
286 จำหน่ายในระดับราคาที่สูงขึ้น
- 287 ๙. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ชาวนาปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม
- 288 ๑๐. สนับสนุน ศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาระบบการผลิต การบริหารจัดการไร่นา
289 เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าว เพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ และเพิ่มมูลค่าข้าว
- 290 ๑๑. สนับสนุน พัฒนาระบบเกษตรอุตสาหกรรมข้าวครบวงจร หรือนิคมเกษตร
291 อุตสาหกรรมข้าว ซึ่งมีการเชื่อมโยงการผลิตข้าว การแปรรูปข้าว และ
292 การตลาดข้าวอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อยกระดับการผลิต การแปรรูป
293 และการตลาดข้าว เพิ่มมูลค่าข้าวและรายได้ของชาวนาให้สูงขึ้น

- 294 ๑๒. สนับสนุน ปรับระบบการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ให้เป็น
 295 การศึกษาเพื่อชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น (เช่น มีหลักสูตรเกี่ยวกับข้าวและ
 296 ชาวนา) และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ช่องทางการสื่อสารถ่ายทอดเทคโนโลยี
 297 สำหรับชาวนา เช่น คลินิกเคลื่อนที่ โรงเรียนชาวนา (ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่
 298 สะดวกต่อการ ใช้บริการ) หอกระจายข้าวหมู่บ้าน ฯลฯ
- 299 ๑๓. รวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา จัดระบบ และเผยแพร่ถ่ายทอดให้กับ
 300 ชาวนาและผู้เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้ในเรื่องข้าวและชาวนาขึ้น
 301 ในแต่ละชุมชน
- 302 ๑๔. สนับสนุน พัฒนา เทคโนโลยีด้านเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ ให้มีความ
 303 เหมาะสมต่อการใช้งานของชาวนาที่มีอายุมากขึ้น และเพื่อแก้ปัญหาการ
 304 ขาดแคลนแรงงานในไร่นา
- 305 ๑๕. สนับสนุน พัฒนาระบบโลจิสติกส์ อาทิ ศูนย์รวบรวมและกระจายผลผลิต
 306 คลังสินค้า ไซโล ยุ้งฉาง ระบบเก็บสต็อกสินค้า และระบบคมนาคมขนส่ง
 307 ที่มีต้นทุนลดลง (เช่น ระบบขนส่งทางราง และทางน้ำ) รวมถึงการ
 308 เชื่อมโยงระบบคมนาคมขนส่งต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ
- 309 ๑๖. สนับสนุน พัฒนาระบบคาดการณ์สภาพภูมิอากาศ และการเตือนภัย
 310 ธรรมชาติ ที่มีความเที่ยงตรงแม่นยำมากยิ่งขึ้น
- 311 ๑๗. สนับสนุน ปรับปรุงฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ

312 **การพัฒนาระบบตลาดข้าว**

- 313 ๑. รณรงค์ส่งเสริมการซื้อขายข้าวของชาวนาไทย
- 314 ๒. จัดแบ่งโควตาตลาดข้าวทั้งภายในและต่างประเทศ ให้กลุ่ม/องค์กรของชาวนา
 315 โดยชัดเจน เพื่อสามารถเชื่อมโยงผลผลิต/ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าวไปสู่
 316 ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 317 ๓. กรณีข้าวมีราคาตกต่ำอย่างมาก ชาวนาประสบภาวะขาดทุนรุนแรง รัฐบาล
 318 อาจใช้มาตรการแทรกแซงตลาดช่วยเหลือชาวนาในลักษณะโครงการประกัน
 319 ราคา หรือประกันรายได้เป็นการชั่วคราว แต่ควรเน้นไปที่ชาวนายากจน โดย
 320 จำกัดปริมาณข้าวที่จะให้การช่วยเหลือในการประกันราคา ประกันรายได้ หรือ
 321 รับจำนำ เช่น ไม่เกินรายละ ๑๐ ตัน โดยชาวนาที่ผลิตข้าวได้มากกว่า ๑๐
 322 ตัน สามารถเข้าร่วมโครงการได้ แต่มีสิทธิเพียง ๑๐ ตัน เท่านั้น เพื่อไม่เป็น
 323 ภาระด้านงบประมาณ และ ไม่ก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาดมากนัก
 324 สามารถแข่งขันในตลาดโลก สามารถช่วยเหลือชาวนายากจนได้

325 **การบริโภค**

326 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข
 327 กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ

328 สร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิ เพื่อผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง
329 กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา และ
330 กลุ่ม/องค์กรของชาวนา ร่วมมือ สนับสนุน ดำเนินการ ดังนี้

- 331 (๑) รณรงค์ส่งเสริมให้ชาวนาและผู้บริโภคเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก ในการ
332 ผลิตและบริโภค “ข้าวปลอดภัย ข้าวอินทรีย์”
- 333 (๒) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารพิษภัยของสารเคมีการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
334 และสิ่งแวดล้อม และการป้องกัน รักษาพยาบาล กรณีได้รับพิษภัยดังกล่าว
- 335 (๓) รณรงค์ค่านิยมการบริโภคข้าวไทย กระตุ้นการบริโภค “ข้าวปลอดภัย ข้าว
336 อินทรีย์” ด้วยการตลาดเชิงสุขภาพ
- 337 (๔) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีช่องทางการสื่อสารทางวิทยุ โทรทัศน์ สำหรับกลุ่ม/องค์กร
338 ของชาวนาและผู้บริโภค เพื่อรณรงค์ส่งเสริมเผยแพร่การปลูก การบริโภค
339 “ข้าวปลอดภัย ข้าวอินทรีย์”และให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องแก่ชาวนาและผู้บริโภค
- 340 (๕) พิจารณาแนวทางจัดเก็บภาษีสารเคมีทางการเกษตร จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อ
341 การดูแลคุ้มครองความปลอดภัยให้กับชาวนาและผู้บริโภค โดยมีองค์กรอิสระ
342 เป็นผู้บริหารจัดการกองทุนดังกล่าว โดยอาจศึกษาการจัดตั้งกองทุนสนับสนุน
343 การสร้างเสริมสุขภาพเป็นต้นแบบ
- 344 (๖) สนับสนุน เพิ่มประสิทธิภาพระบบการตรวจรับรองคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์
345 เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

346 **๔.๒ การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงทางด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคมของครอบครัว**
347 **ชาวนา และใช้รายได้สุทธิเป็นตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผล โดยชาวนา องค์กรชาวนา**
348 **หน่วยงานรัฐและภาคีองค์กรเครือข่าย ให้มีแนวทาง ดังนี้**

- 349 (๑) ส่งเสริมศักยภาพให้ชาวนามีรายได้เสริม รายได้ที่มีใช้เงินและการออม
- 350 (๒) น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิถีชีวิตของชาวนา
- 351 (๓) พัฒนาระบบสวัสดิการทางด้านต่างๆเพื่อให้ชาวนาเข้าถึงอย่างเท่าเทียม
- 352 (๔) วัดผลสัมฤทธิ์ของแนวทางข้อ(๑)-(๓) ด้วยตัวเลขรายได้สุทธิของครอบครัวชาวนา นำ
353 ผลที่ได้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับ(Feedback) เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

354 **๔.๓ ตั้งคณะกรรมการร่วมของชาวนา โรงสี ผู้ส่งออก ผู้บริโภคและหน่วยราชการเพื่อเป็น**
355 **ห่วงโซ่ระดับชาติร่วมกันดำเนินงานและรับผิดชอบในการจัดสรรผลประโยชน์ของทุกฝ่าย**
356 **อย่างเป็นธรรมโดยยึดหลักความรักและสามัคคี ทั้งนี้ ให้ใช้กรณีการแก้ปัญหาของชาวไร่**
357 **อ้อยและธุรกิจน้ำตาลด้วยการออกพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาล ปี พ.ศ.๒๕๕๗**

358
359